

Радіонова Наталія Йосипівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та аудиту

Київського національного університету технологій та дизайну

Радионова Наталья Иосифовна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры учета и аудита

Киевского национального университета технологий и дизайна

Radionova Natalia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of Accounting and Audit

Kyiv national University of Technologies and Design

Козачук Альона Андріївна

магістр

Київського національного університету технологій та дизайну

Козачук Алёна Андреевна

магистр

Киевского национального университета технологий и дизайна

Kozachuk Alona

Master of the

Kyiv national University of technology and design

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ
ДО СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ
НА ОСНОВІ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ**

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ
К СОСТАВЛЕНИЮ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА
НА ОСНОВЕ ДЕЙСТВУЮЩЕЙ СИСТЕМЫ УЧЕТА**

**ORGANIZATION AND METHODOLOGICAL APPROACHES
TO THE COMPANY BANK'S FINANCIAL STATEMENTS BASIS
ON THE BASIS OF THE EXISTING BANK ACCOUNTING**

Анотація. Стаття є дослідженням організаційних та методичних підходів до складання фінансової звітності комерційного банку на основі діючої системи банківського обліку. Відмічено, що метою фінансових звітів загального призначення є надання інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання.

Ключові слова: фінансова звітність, комерційні банки, банківський облік.

Аннотация. Статья представляет собой исследование организационных и методических подходов к составлению финансовой отчетности коммерческого банка на основе действующей системы банковского учета. Отмечено, что целью финансовых отчетов общего назначения является представление информации о финансовом состоянии, результатах деятельности и движении денежных средств субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: финансовая отчетность, коммерческие банки, банковский учет.

Summary. The article is a study of organizational and methodical approaches to the preparation of financial statements of a commercial bank on the basis of the current banking system. It is noted that the purpose of the general purpose financial statements is to provide information about the financial position, performance and cash flows of the entity.

Key words: financial reporting, commercial banks, bank accounting.

Актуальність проблеми дослідження. Фінансова звітність є заключним етапом облікового циклу банку та основним джерелом представлення фінансової інформації внутрішнім і зовнішнім користувачам. Специфіка діяльності та функції, які виконують банки як фінансові посередники зумовлюють необхідність підвищення якості та корисності інформації, яка розкривається у фінансовій звітності. З переходом банківської системи України на ведення бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) склад, форми та зміст фінансової звітності перебувають у процесі постійного оновлення і вдосконалення, що обумовлює актуальність теми дослідження [2, с. 14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективної та раціональної організації бухгалтерського обліку приділена значна увага як вітчизняних, так і закордонних вчених А. С. Глущенко, І. А. Волкова, В. М. Жук, О. В. Качмар, К. Ф. Ковальчук, М. Я. Пушкар, Я. В. Соколов, Ю. С. Цал-Цалко та ін. Проте організаційні та методичні підходи до складання фінансової звітності комерційних банків, потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження — проаналізувати особливості організаційних та методичних підходів до складання фінансової звітності комерційного банку на основі діючої системи обліку.

Об'єкт дослідження — організаційні та методичні підходи до складання фінансової звітності комерційного банку

Предмет дослідження — процес формування фінансової звітності банку.

Комерційні банки організують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової політики, яка розробляється на підставі правил, затверджених НБУ у відповідності до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Відповідальні працівники банку, які здійснюють організацію бухгалтерського обліку забезпечують: своєчасне обслуговування клієнтів та відображення банківських операцій у бухгалтерському обліку, надання достовірної звітності; оптимізацію документообігу та контроль за оформленням документів; захист бухгалтерської інформації. Починаючи з 01.01.2012 р. банки складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за МСФЗ, згідно яких банк зобов'язаний подавати НБУ фінансову і статистичну звітність щодо своєї роботи, операцій, ліквідності, платоспроможності, прибутковості для оцінки фінансового стану [4, с. 49]. Також, банк зобов'язаний протягом місяця, наступного за звітним періодом, розмістити

для оприлюднення квартальний баланс, звіт про фінансові результати банку та документи, перелік яких визначається НБУ. З переходом української банківської системи на МСФЗ склад і міст фінансової звітності банків ґрунтувався на вимогах МСБО 1 «Подання фінансової звітності» та МСБО 30 «Розкриття інформації у фінансових звітах банків та подібних фінансових установ». З 01.01.2007 р. МСБО 30 було замінено МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». МСФЗ 7 застосовується до всіх суб'єктів господарювання, у тому числі банків. Згідно цього стандарту суб'єкти господарювання подають фінансові звіти, які дають можливість оцінити: значущість фінансових інструментів для фінансового стану і результатів діяльності суб'єкта господарювання; характер і рівень ризиків, що виникають унаслідок фінансових інструментів, яким суб'єкт господарювання доступний протягом періоду та на звітну дату і як суб'єкт господарювання управляє цими ризиками.

Основні зміни НБУ, що стосуються складу і назв банківських фінансових звітів представлено в табл. 1.

Аналіз вимог Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженої постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373, свідчить про те, що вона не повною мірою узгоджується з усіма чинними на сьогодні вимогами МСФЗ. Оскільки застосування МСФЗ є обов'язковим для банків України, а Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку продовжує активно вдосконалювати і розробляти нові стандарти, необхідність внесення змін до нормативно-правових актів НБУ з метою їх повної відповідності МСФЗ, буде продовжуватися. На сьогоднішній день основні вимоги щодо форм фінансової звітності комерційного банку наступні: відповідність національним та міжнародним стандартам з бухгалтерського обліку; формування на основі відомостей бухгалтерського обліку; оптимальність за кількістю і складом показників, які відображені у фінансових звітах; розкриття кількісних та якісних характеристик господарських операцій, явища чи процесу, що відображені у фінансовому звіті; зручність форм фінансової звітності для заповнення, розроблення та створення програм електронного оброблення інформації.

Детальніше зупинимося на методичних підходах до складання наступних фінансових звітностей комерційного банку: звіт про фінансові результати, звіт про фінансовий стан (Баланс), звіт про рух грошових коштів.

Таблиця 1

Порівняння складу і назв банківських фінансових звітів у інструкції про порядок складання фінансової звітності банків України, затверджених постановами правління НБУ

Вимога щодо банківської фінансової звітності	Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління НБУ	
	від 27.12.2007 р. № 480	від 24.10.2011. р. № 373
Склад та назви фінансових звітів	Річна фінансова звітність	
	Загальна інформація про діяльність банку Баланс Звіт про фінансові результати Звіт про рух грошових коштів Звіт про власний капітал 46 приміток	Звіт про фінансовий стан (Баланс) Єдиний звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід Звіт про прибутки і збитки Звіт про сукупний дохід Звіт про зміни у власному капіталі Звіт про рух грошових коштів 49 приміток
	Проміжна фінансова звітність	
	Баланс Звіт про фінансові результати 3 примітки	Звіт про фінансовий стан Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід 3 примітки

Джерело: складено автором на основі [7]

Звіт про фінансові результати призначений для обчислення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Головна мета звіту про фінансові результати — демонстрація доходів отриманих банком та витрат за певний звітний період. Комерційні банки складають звіт про фінансові результати за звітні періоди: місяць, квартал, рік. Місячний і квартальний звіти є проміжними, а річний Звіт про фінансові результати — кінцевим. Річний Звіт показує остаточний фінансовий результат за рік від діяльності: чистий прибуток або збиток [1, с. 39]. Процес розрахунку чистого прибутку (збитку) звітного періоду представлено в табл. 2.

Методика складання балансового звіту ґрунтується на основі бухгалтерських принципів нарахування і відповідності доходів і витрат. Балансові звіти складаються за агрегованими рахунками, які формують статті Балансу. Сума статті обчислюється шляхом об'єднання певних бухгалтерських рахунків четвертого порядку, які відображені в щоденному балансі, за ознакою їх економічного змісту. Основні статі звіту про фінансовий стан (Баланс) представлено в таблиці 3.

Звіт про рух грошових коштів може складатися банком за прямим або непрямим методом. Прямий метод базується на постійному накопиченні даних про рух грошових коштів, узагальненні потрібних показників в аналітичному обліку. Непрямий метод ґрунтується на максимальному використанні вже підготовлених показників фінансових звітів — балансу і звіту про фінансові результати та мінімальному використанні даних первинних документів. Банк самостійно обирає метод складання звіту про рух грошових коштів.

На думку експертів, формування фінансової звітності згідно з МСФЗ має наступні переваги: форма представлення інформації більш удосконалена для прийняття управлінських рішень, що сприяє оптимізації використання фінансових ресурсів банку, формуванню ефективної депозитної та кредитної політики; дає можливість порівняння фінансової звітності банку з даними конкурентів; посилює зрозумілість, надійність, обачливість, доступність та прозорість інформації [5, с. 237].

Висновки. Тож, фінансові звіти є структурованим відображенням фінансового стану та фінансових

Таблиця 2

Основні етапи процесу складання звіту про фінансові результати банку

Етапи розрахунку	Характеристика етапу	Пункт звіту
I	розрахунок валового прибутку (збитку)	7
II	розрахунок прибутку (збитку) від здійснених банком операцій	12
III	розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності банку до оподаткування	15
IV	розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності	17

Джерело: складено автором на основі [6, с. 371]

Таблиця 3

Основні статі звіту про фінансовий стан

Актив балансового звіту	Пасив балансового звіту
Валюта, монети і банківські метали	Коррахунки банків
Дорожні та інші чеки	Депозити та кредити банків
Коррахунок у НБУ	Кошти до запитання клієнтів
Інші кошти в НБУ	Строкові депозити клієнтів
Коррахунки в інших банках	Цінні папери власного боргу
Депозити та кредити в інших банках	Кредити, отримані від міжнародних фінансових організацій
Цінні папери в портфелі банку на продаж	Субординована заборгованість
Цінні папери в портфелі банку на інвестиції	Інші зобов'язання
Кредити та фінансовий лізинг, надані клієнтам	
Нематеріальні активи	
Матеріальні активи	
Інші активи	

Джерело: складено автором на основі [3, с. 208]

результатів діяльності комерційного банку. Сьогодні банківські установи складають звітність за міжнародними стандартами, що має ряд переваг: адаптація форм звітності для прийняття управлінських рішень, більш повне розкриття кількісних

і якісних характеристик банківської установи, можливість аналізу власних даних відносно показників конкурентів.

Все це сприятиме більш ефективній роботі банку та посиленню його потенціалу.

Література

1. Волкова І. А. Бухгалтерський облік у банках. Навч. посіб. / І. А. Волкова, О. Ю. Калініна. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 520 с.
2. Глуценко А. С. Ринок похідних фінансових інструментів в Україні: монографія / А. С. Глуценко, Д. М. Загорська. — Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. — 192 с.
3. Ковальчук К. Ф. Банківські операції, навчальний посібник / К. Ф. Ковальчук, І. В. Вишнякова, Л. М. Савчук, І. Г. Сокиринська. — К.: Центр навчальної літератури, 2013. — 326 с.
4. Литвин Н. Концептуально — правові засади складання фінансової звітності банками України / Н. Литвин // Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». — 2012. — № 7 — С. 48–53.
5. Несторенко Ж. К. Фінансова звітність банків: порядок складання та необхідність узгодження з МСФЗ / Ж. К. Несторенко, Н. С. Сівець // Економічний простір: зб. наук. праць. — 2010. — № 35 — С. 232–245.
6. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Підручник / Ю. С. Цал-Цалко. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 566 с.
7. Постанова Національного Банку України «Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» № 373 від 24.10.2011 р. Джерело: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>. Дата звернення: 29.11.2018.
8. Радіонова Н. Й. Принципи формування інформаційно економічного простору стратегічного управлінського обліку // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. — 2015. — № 3(72). — С. 165–170.